

יביא פירות ערלה, ובלבד שלא יראנו
הישראל כשהוא לוקט מאילנות הערלה.

אבל בסוריא, שהיא קרובה לארץ ישראל,
לא הקלו כל כך לומר לכתחילה לגוי לך
ולקוט, אלא רק אם הגוי כבר לקט מותר
לקנות ממנו ספק ערלה.

ואילו גבי כלאים תנן שם: כרם הנטוע ירק,
שזרע ירק בין הגפנים ונאסר הירק משום
כלאי הכרם, וירק נמכר חוצה לו מחוץ
לכרם, ויש חשש שמא הירק הנמכר הוא
ממה שגדל בכרם (33) —

בארין, אפור. שספק איסור תורה הוא,
ולחומרא.

בסוריא, מותר. כי כלאים בחוץ לארץ
אסורים רק מדרבנן, וספיקא דרבנן לקולא.

ואילו בחוצה לארין, הקילו עוד יותר, שהגוי
יורד ולוקט מהכלאים ממש ומותר לישראל

לקנות ממנו, ובלבד שלא ילקוט הישראל
עצמו ביד את הכלאים.

לפי שלא אסרו רבנן בחוץ לארץ אלא כאשר
הישראל זורע או לוקט את הכלאים
בעצמו. (34)

הרי שבחוץ לארץ חמורה ערלה יותר
מכלאים, שבערלה מותר רק ספק ערלה,
ואילו כלאים מותרים גם בודאי כלאים.

ובשלמא לדידי, ניחא, כיון שערלה בחוץ
לארץ אסורה מדאורייתא מהלכה למשה
מסיני, ואילו כלאים אסורים רק מדברי
סופרים.

אלא לדידך, שגם ערלה בחוץ לארץ אסורה
רק מדרבנן, מדוע חילקה המשנה בין ערלה
לכלאים

ניתני התנא של המשנה את שניהם בשוה: לפ-א
או זה וזה — "יורד ולוקט", כי רק ספק

והחזון איש ביאר דבריו שבכל נידון של "רוב
וקרוב" אנו דנים על הדבר הנמצא אם הוא בא
מהרוב או מהקרוב אבל כאן במקום הספק עצמו
יש רוב שהוא בא מהגינה הקרובה.

34. כך פירש רש"י. תמה עליו הגר"א ניו"ד רצד
לג] שבגמרא משמע שדוקא ספק כלאים מותר
ולא ודאי, דקאמר "היינו דשני לן בין ספק ערלה
לספק כלאים". ועוד כיון דכלאים נוהג בחוץ
לארץ ואפילו בשל גוים, למה יהא מותר
כשלקטו הגוי.

והר"ן מפרש שגם בכלאים אסור בודאי,
וההבדל בין ערלה לכלאים, שבערלה, בארץ
ישראל — אסור לקנות על פתח הגן שגדלים בו
גם פירות ערלה, דמוכחא מילתא שמפירות הגן
הם והוי רק ספק אחד שמא מפירות הערלה הם

שאיסורו גם כן מדרבנן ולמה הוא נקרא
"הלכתא מדינה". ובשיטה לא נודע למי מבאר
שהעובר על זה אינו נקרא עבריין ואינו לוקה
מכת מרדות.

וצריך עיון דלפי זה ערלה יותר קל מכלאים
ולקמן פריך מדוע מחמירין בערלה יותר
מכלאים, והיה לו להקשות דאדרבה כלאים היה
ראוי להחמיר יותר. אילת השחר.

33. ואף על גב דקיימא לן רוב וקרוב הולכין
אחר הרוב, והיה לנו לילך אחר רוב העולם
שאינו כלאים, מכל מקום כאן אסור שכיון שדרך
הגננים למכור על פתח גינותיהן הרי זה נחשב
כמקום האיסור ממש ולא רק "קרוב" בלבד,
וחזקה כאן נמצא כאן היה. רמב"ן בבא בתרא
[כה. א] ד"ה אבל.

מותר בחוץ לארץ, או זה וזה – "יורד ולקט", שגם ודאי מותר, כאשר לא לקט הישראל את האיסור בעצמו.

ומשנינן: אכן צריך לגרוס במשנה בשניהם בשוה, והראיה:

האמר ליה שמואל לרב ענן: תני, שנה את המשנה בלשון זאת: או זה וזה "יורד ולקט", או זה וזה "יורד ולקט". כי ערלה וכלאים, בשניהם האיסור בחוץ לארץ הוא רק מדרבנן, ולכן דינם שוה.

מר, בריה דרבינא, מתני ליה היה גורס במשנה בשניהם לקולא. דהיינו, זה וזה, בין

ערלה ובין כלאים, יורד הגוי ולקט אפילו כשהאיסור ודאי, ובלבד שלא ילקוט הישראל עצמו ביד. (35)

אמר ליה לוי לשמואל: אריוך! כינוי לשמואל^[36] ספק לי, לקוט בשבילי פירות ערלה שלא בפני, ואנא איכול. כי לגבי הדבר מותר, שמאחר ואינני יודע שהוא פרי ערלה, כי לא ראיתי שהוא נלקח מעץ ערלה, הרי דינו כספק ערלה בחוץ לארץ, ומותר.

רב אויא ורבה בר רב הונן מספקו ספקי להדדי, היו לוקטים אחד לשני פירות ערלה בלי להודיע לשני שהוא ערלה, כדי שיוכל השני לאכול ממנו. (37)

ויש שפירש על שם הכתוב "אריוך מלך אלסר". ששמואל הוא מלך שהלכה כמותו, "אלסר" כמו אל אסר, דהיינו חוץ מלענין איסור שהלכה כרב באיסורי. שבת [נג א] על הגליון.

37. ראה הערה [41] בשם הר"ן שאף על פי שבשאר איסורים אסור ליתן למי שאינו יודע שהוא אסור והנותנו עובר על לפני עור, כאן נאמרה הלכה למשה מסיני שספק ערלה מותר בתורת ודאי ואינו נחשב כלל לאיסור לגבי זה שאינו יודע מהאיסור.

וזה לשון השערי ישר [ש"א א ו]: שכן נאמרה ההלכה שיהא דין ערלה תלוי בתנאי של ידיעת האוכל, דבשעת העלם "ידיעת ודאי", הוי אז כדבר המותר ממש, ומהאי טעמא מותר להאכיל לחבירו ערלה ודאית שלא ידע האוכל, ולא שייך בזה לפני עור, דאינו מכשילו כלום, דמאכילו דבר המותר ממש. אבל בשאר איסורים [אפילו לפי השיטות שספיקא דאורייתא לקולא מן התורה] עיקר האיסור אינו משתנה על ידי העלם הידיעה רק שהתורה לא הזהירה את האדם על הספק, וכשיודע לו שאכל איסור הוא

ולכן אסור. בסוריא – מותר לקנות על פתח הגן אבל ליכנס לתוכו וליקח מפירות התלושין שבו אסור אף שהוא ספק, גזירה אטו ארץ ישראל. בחוץ לארץ – יורד לתוך הגן ולקח מפירות התלושין שבו ובלבד שלא יראנו את הגוי כשהוא לוקט ואפילו אם אינו יודע אם לוקט מהערלה או מהמותר.

ובכלאים מקילין יותר שבחוץ לארץ מותר לומר לגוי ללקוט מהפירות סתם, ובלבד שלא ילקוט הישראל ביד מהאיסור או שלא יראה את הגוי לוקט מכלאים ודאי.

35. כתב הר"ן שמהרמב"ם מוכח שאין צריך לומר שמר בריה דרבינא סבר כשמואל שערלה בחוץ לארץ מדרבנן אלא אפילו אם הוא מהלכה למשה מסיני, כך נאמרה ההלכה להקל אפילו יורד ולקט כמו שנאמרה הלכה להקל בספק.

36. אריוך לשון מלך כמו "גור אריה יהודה", וקורא לו כך משום דהלכה כשמואל בדיני, והוא כמלך דדינא דמלכותא דינא. רש"י מנחות [לח ב].

אמרי חריפי דפומבדיתא: אין ערלה נוהגת בחוצה לארץ כלל.

לשני ערלה, אלא תאבד אתה את פירות הערלה בידיים.

שלחה רב יהודה לקמיה דרבי יוחנן, לשאול כיצד לנהוג באלה המקילין לגמרי בערלה בחוץ לארץ.

והכרוז על פירותיהן של המקילין שטעונים גניזה מחשש ערלה.⁽³⁸⁾

שלח ליה רבי יוחנן: סתוב ספיקא. התר להם ספק ערלה. אולם, מאחר והם כל כך מקילין בערלה, אל תדרוש זאת ברבים, אלא רק הורה להם בצינעא שספק ערלה מותר.

וכל האומר: אין ערלה בחוץ לארץ, לא יהא לו "נין ונכד [מיכה ב ה] משליך חבל [חולק נחלה] בנורל בקהל ה", כאשר ישו בו לארץ ישראל.⁽³⁹⁾

ואבד ודאה, גם זאת תחמיר להם, מאחר והם מקילין, שלא תתיר להם לספק אחד

והוינן בה: ואינהו, חריפי דפומבדיתא, כמאן סברוה? מי מהתנאים מקל כל כך שהם סוברים כמותו?

צריך כפרה, ולכן האדם היודע שהדבר אסור ומאכילו לחבירו הרי הוא מכשילו, ועובר על לפני עור.

שהוא הלכה למשה מסיני אסור לספק להדדי, ולכן הרמב"ם שפוסק שערלה בחוץ לארץ הלכה למשה מסיני לא הביא את הדין הזה.

וכתב החזון איש, שלכאורה כל האמור הוא רק רבי יוחנן, הסובר שערלה בחוץ לארץ הלכה למשה מסיני. אבל לשמואל, הסובר שהוא איסור מדרבנן, הרי היתר הספק הוא ככל ספק דרבנן שהולכים לקולא, ומנא לן לחדש שכאן מותר לספק לכתחילה יותר משאר איסורים דרבנן. אבל אי אפשר לומר כן, שהרי לוי אמר לשמואל שיספק לו, ומשמע שאכן סיפק לו, הרי שגם לשמואל מותר לספק.

ולפי הנ"ל הרי שיטת הרמב"ם מוכרחת דודאי למאן דאמר הלכה למשה מסיני אסור לספק מצד הנותן, ורק אם האיסור אינו אלא מהלכות מדינה, הקילו בו.

ובשב שמעתתא [א ב] הקשה שאף אם אמנם לגבי המקבל אין כאן איסור מכל מקום איך מותר הנותן היודע שהוא אסור ליתן לחבירו, והרי כל איסורי הנאה אסור לתת לאחרים [שמותרים בו] ואפילו בחנם כי עצם הנתנה נחשבת הנאה.

וראה קהילות יעקב [לז] שיישב את הר"ן, שהאיסור לתת מתנה לחבירו באיסורי הנאה זה רק כשנותן משלו מפני שהוא נהנה מכך שהמקבל מחזיק לו טובה, אבל כשנותן של אחרים או של הפקר לא נחשב הנאה. ואם כן יש לומר שהאמוראים לא נתנו משל עצמם אלא ליקטו מפרדס של המקבל שהיה בהם קצת עצי ערלה או מפרדס שהיה מיוחד לבני הישיבה להספקתם ובכגון זה לא הוי הנאה.

וכתב שמכאן ראייה לשיטת הרמב"ם שלא הביא כלל את הדין שמותר לספק להדדי. וכתב הבית יוסף שהרמב"ם סובר שהאמוראים שהיו מספקים להדדי סוברים כמאן דאמר שערלה בחוץ לארץ הלכות מדינה, אבל למאן דאמר

38. ואף שהוא רק ספק ערלה, מכל מקום כיון שהם חשודים על ערלה נמצא שהקונה מהם מכשילם בהנאה מערלה. [וראה הערה 37].

39. כתב המקנה מה שקיללם רבי יוחנן כי הוא סבר שמה שאמרו אין ערלה בחוץ לארץ הוא

ומשנינן: הם סברו כי הא דתניא: רבי אלעזר ברבי יוסי אומר משום רבי יוסי בן דורמסקה, שאמר משום רבי יוסי הגלילי, שאמר משום רבי יוחנן בן נורי, שאמר משום רבי אליעזר הגדול: אין ערלה בחוץ לארץ. (40)

ומקשינן: ולא? וכי סבר רבי אליעזר שלא נוהגת ערלה בחוץ לארץ?

והאנן תנן במשנתנו: רבי אליעזר [שהוא רבי אליעזר הגדול] אומר: אף החדש. שהוא מוסיף על התנא קמא האוסר ערלה וכלאים בחוץ לארץ, וסובר שגם חדש אסור בחוץ לארץ. ומשמע שלגבי ערלה הוא מודה לתנא קמא!

ומשנינן: תני, גרוס במשנה כך: רבי אליעזר אומר: חדש.

כלומר, שהוא חולק על התנא קמא וסובר ש"חדש" בלבד אסור בחוץ לארץ, ואילו

ערלה וכלאים דינן כשאר מצוות התלויות בארץ, שאינן נוהגות בחוץ לארץ.

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: ערלה בחוץ לארץ אסורה מהלכה למשה מסיני.

אמר ליה רבי זירא לרב אסי: והתניא: ספק ערלה, בארץ ישראל אסור, בסוריא מותר, (בחוצה לארץ יורד ולוקט).

ולדבריך, שערלה בחוץ לארץ אסורה מן התורה, מדוע ספק ערלה שם מותר, והרי ספיקא דאורייתא לחומרא?

אישתומם כשעה חדא. שתק רבי אסי מעט והרהר מה לענות.

אמר ליה רבי אסי: אימא, כך נאמר במפורש בהלכה למשה מסיני: ספיקא מותר, ורק ודאה אסור. (41)

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: לוקין על

40. הא דפסקו כברייתא זו נגד המשנה בערלה שערלה אסורה בחוץ לארץ, משום הכלל דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוץ לארץ. ורבי יוחנן סבר שזה רק נאמר בפרט מסוים ולא לעקור כל ענין ערלה בחוץ לארץ. הרד"ל.

41. כתב הר"ן: יש שהוכיחו מכאן שהכלל שבספיקא דאורייתא הולכים לחומרא, זה מן התורה, שהתורה אסרה גם בספק איסור. ולא כשיטת הרמב"ם שהתורה אסרה רק בודאי, ואילו ספק איסור אסור רק מדרבנן. שהרי ההלכה למשה מסיני היתה צריכה להתיר כאן ספק, משמע שבעלמא, אסור מן התורה. ואין ראייה מכאן, שאף על פי שספיקא

גנאי לארץ ישראל, על פי הנאמר בזוהר שבשלוש שנים הראשונות עדיין יש בפירות כח החומריות שבארץ מבחינת חיצונית המשוקת לנפש, עד שנתברר ממנה בשנה הרביעית. והם אמרו שבחוץ לארץ אין בה כח החומריות כמו בארץ ישראל, ולכן אמרו "אין ערלה בחוץ לארץ" ולא אמרו "אין ערלה נוהג בחוץ לארץ" כלשון המשנה אלא שכח החומרי הנקרא ערלה אין בחוץ לארץ, והוא בחינת חטא המרגלים שהוציאו דיבת הארץ ופירותיה. ונענשים על זה שלא יהיה לבניהם חלק בגורל הארץ כמו המרגלים שאמרו חז"ל שיהושע וכלב נטלו חלקם. אבל באמת טעמם משום שסוברים כרבי אליעזר שאין דין ערלה בחוץ לארץ. [וראה שם למה נקטו הלשון "אין ערלה בחוץ לארץ"].

הכלאים דבר תורה. הזורע כלאים בחוץ לארץ חייב מלקות מן התורה.

אמר ליה רבי אלעזר ברבי יוסי לרבי אסי: והאנן תנן: הכלאים בחוץ לארץ, איסורם

להדרי.

ועוד כתב לבאר הנאמר לעיל "סתום ספיקא ואבד ודאה" שלא יגלה להם שנאמרה הלכה בפירוש להתיר ספק, וממילא אבד ודאה שלא יספקו זה לזה.

והגר"ח כתב בספרו [מאכלות אסורות י טו] שיש לחקור בדין ערלת חוץ לארץ שיש לפרשה בשני אופנים. דהלא זה ודאי שערלת ארץ ישראל וערלת חוץ לארץ שונים בדיניהם כמו שמוכח מדין ספק, שבארץ ישראל אסור ובחוץ לארץ מותר, אלא שיש להסתפק באופן האסור בחוץ לארץ אם הוא נכלל בערלה הכתובה בתורה שיעקר ההלכה למשה מסיני בא לגלות שלמרות שערלה היא מצוה התלויה בארץ בכל זאת היא נוהגת גם בחוץ לארץ, וגם ערלת חוץ לארץ נכללת בפרשת ערלה שבתורה. או שערלת חוץ לארץ אינה נכללת בפרשת ערלה וכל איסורה הוא מהלכה למשה מסיני בלבד ולא מקרא דערלה.

וכתב הגר"ח שנחלקו בזה הרמב"ם והגאונים, שהרמב"ם סובר שנטע רבעי אין נוהג בחוץ לארץ כי הוא סובר שערלת חוץ לארץ הוא איסור חדש מהלכה למשה מסיני אם כן ממילא אין איסור רבעי שייך כלל לזה שעל מה שנאמרה ההלכה, נאמרה, ועל מה שלא נאמרה לא נאמרה. והגאונים סוברים שגם נטע רבעי נוהג בחוץ לארץ כי ערלת חוץ לארץ היא בכלל פרשת ערלה ממילא גם נטע רבעי בכלל שהרי הוקש לערלה.

וכתב עוד הגר"ח שהרמב"ם לשיטתו שאין לוקין על ערלה בחוץ לארץ משום שהלאו של ערלה נאמר רק בערלת ארץ ישראל, ואילו ערלת חוץ לארץ אינו בכלל הלאו שבתורה אלא הוא מהלכה למשה מסיני בלבד, ולכן אין לוקין עליו.

דאורייתא לקולא מן התורה בכל האיסורים, כאן באה ההלכה להתיר אפילו ספק כזה שבעלמא היה אסור, כגון שהוא קרוב לודאי, או שהמתיר הוא יחיד במקום רבים, שלכן אמרין שכל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוץ לארץ. וזה גם טעם ההיתר שהאמוראים היו מספקים להדרי, אף על פי שבשאר איסורים היה אסור משום לפני עור, כי כאן הספק מותר בתורת ודאי, ואין הדבר נחשב כלל לאיסור לגבי זה שאינו יודע שהוא אסור.

והשב שמעתתא [א ב] כתב שההלכה למשה מסיני באה להתיר אפילו באיקבע איסורא שבכל הספיקות אסור מן התורה בכגון זה, וכאן מותר אפילו ללקוט מפרדס שיש שם ערלה והוקבע בו האיסור, כל שהוא ספק שמא אינו ערלה.

וכן כתב הרשב"א בתורת הבית [בית רביעי שער א] דכי הוצרכה ההלכה במקום דאיתחזק איסורא דבעלמא אסור מן התורה והכא שרי.

וכתב המקנה שלדעת הרמב"ם שספיקא דאורייתא לחומרא הוא רק מדרבנן צריך לומר ששאלת רבי זירא היתה שיאסר ספק ערלה מדרבנן. והשיבו רבי אסי שמאחר שנאמרה הלכה בפירוש שספק מותר, גם מדרבנן הוא מותר, ועל דרך שכתב ה"ט"ז [יורה דעה ק"ז א] שכל דבר המפורש בתורה להיתר אין כח ביד חכמים לאוסרו. אי נמי כיון שהקלה התורה כל כך להתיר הספק ואפילו במקום שיש רוב לאסור, גם חכמים לא החמירו.

ועוד כתב המקנה שמסוגייתנו ראייה להרמב"ם שספיקא דאורייתא לקולא מן התורה, שלכן התירו האמוראים לספוקי להדרי, שהוכיחו מכך שנאמרה הלכה מיוחדת בערלה להתיר ספק אף שכל ספק מותר מן התורה, ובהכרח שההלכה באה להתיר לגמרי הספק ואפילו לספק

הוא מדברי סופרים! ואיך אתה אומר שחייבים על כך מלקות מן התורה?

והשיב לו רבי אסי: לא קשיא. כאן, במשנה, מדובר בכלאי הכרם, שזרע שני מיני זרעים ביחד עם גרעין ענבים, וזה אסור רק מדברי סופרים בחוץ לארץ.

כאן, מה שאמרתי שכלאיים אסורים בחוץ לארץ מן התורה, בהרכבת האילן, שאסור להרכיב על האילן ענף ממין אילן אחר, וזה אסור מן התורה אפילו בחוץ לארץ.

וכמו שדרש שמואל.

דאמר שמואל: נאמר [ויקרא יט ט] "את חקתי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים".

כיון שלא אמר הכתוב "ושמרתם את חקתי", אלא "את חוקתי תשמרו", משמע שהכתוב בא לומר:

חוקים שחקקתי לך כבר מאז ומעולם אותם תשמרו. דהיינו, שמובר הכתוב במצוות שכבר נצטוו נח ובניו, (42) ואלו הן:

"בהמתך לא תרביע כלאים, שדך לא תזרע כלאים".

ובאיזה כלאים מדובר שאסורים לבני נח?

הרי אנו דורשים בהיקש "שדך" ל"בהמתך":

מה "בהמתך" – מדבר הכתוב בהרכבה, שמרביע בעל חי ממין אחד על בעל חי ממין אחר, אף "שדך" מדבר בהרכבה, שמרכיב ענף אילן על אילן ממין אחר. וזה בלבד אסור לבני נח, ולא כלאים של זריעה, שבהם לא נאסרו בני נח.

ומעתה, אנו מוסיפים לדרוש בהיקש זה:

מה, כמו איסור הרבעה של "בהמתך" נוהג בין בארץ בין בחוץ לארץ, שהרי הוא חובת הגוף ואינו תלוי בארץ, אף "שדך", איסור הרכבת האילן, נוהג בין בארץ בין בחוץ לארץ.

ומקשינן: ואלא הכתיב "שדך"! ומשמע שאיסור הרכבת האילן נוהג רק בארץ ישראל שמיוחדת לך, ולא בחוץ לארץ, שאינה מיוחדת לך, שהרי אותה לא הקנו אותה לך מן השמים? (43)

ומשנינן: החוץ קרא, למעוטי זרעים שבחוץ לארץ.

המעוט של "שדך" עולה רק על הלשון של

מוציאים המקרא מפשוטו שמשמע בזריעה ולא בהרכבה, שכיון ש"למינהו" של מעשה בראשית בא למעט הרכבה שלא יתרכב מין אחד בחבירו וכאן אמרה תורה חקים שחקקתי כבר, לכן אנו מקישים שדך לבהמתך לומר שמדובר בהרכבה.

43. כך פירש רש"י. והריטב"א כתב שבחוץ לארץ אין קנין לישראל דקנין ארעי הוא. וכתב

42. כך פירש רש"י. והר"ן כתב שדרשא זו נאמרה אפילו לרבנן בסנהדרין [נו א] שסוברים שרק שבע מצוות נצטוו בני נח וכלאים אינה מן המנין, שחקים שחקקתי לך כבר היינו שבמעשה בראשית נאמר "למינהו" שיצא כל מין צמח בפני עצמו, ואמרה התורה חקים שחקקתי וסדרתי במעשה בראשית שלא יתרכב מין בחבירו, אני מצוה אתכם שתשמרו אותם. ולכן

"לא תזרע", שמשמעו זריעת כלאים, דהיינו איסור כלאי הכרם שאינו נוהג בחוץ לארץ [מן התורה].⁽⁴⁴⁾ אבל הרכבת האילן, אסורה אף בחוץ לארץ.

רב חנן ורב ענן הוו שקלי ואזלי באורחא, היו מהלכין בדרך [בחוץ לארץ]. חזיוהו ראו לההוא גברא, דקא זרע זרעים ממינים שונים בהרי הדדי ביחד.

אמר ליה אחד מהם לחבירו: ניתי מר, נשמתי. יבוא מר, ויגדה אותו, משום שעבר על איסור דרבנן של כלאים בחוץ לארץ.

אמר ליה חבירו: לא חזוריתו! הלכות כלאים אינן ברורות לך, כי רק כלאי הכרם אסורים בחוץ לארץ כאשר הוא זרע גרעין של ענבים ביחד עם שני מיני זרעים אחרים, אבל לזרוע שני מיני זרעים בלבד מותר לגמרי בחוץ לארץ, כפי שיבואר לקמן.

ותו חזיוהו לההוא גברא דקא זרע חטי

ושערי, זרעוני חטה ושעורה, בי גופני, בין עצי הגפנים.

אמר ליה אחד מהם לחבירו: ניתי מר, נשמתי, על שעבר על איסור כלאי הכרם.

אמר ליה: לא צהריתו! הלכות כלאי הכרם אינן מאירות לך, שהרי:

וכי לא קיימא לן ברבי יאשיה, דאמר: שאינו חייב על כלאי הכרם עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן מענבים במפולת יד, שתחילת הזריעה של שלשתם תהא יחד בכלאים, ולא שזרע שני מיני זרעונים בין גפנים הנטועים מכבר.⁽⁴⁵⁾

רב יוסף [היה בבבל] מערב ביזרני, כמה מיני זרעים, זרע ביחד בשדה [ולא בכרם].

אמר ליה אביי: והאנן תנן: הכלאים אסורים בחוץ לארץ מדברי סופרים! וכיצד אתה זורע כלאים?

שנאמר "לא תזרע כרמך כלאים" משמע שזריעת הכרם עצמה מתחילתה תהא כלאים. רש"י. וכתבו תוס' שמה שצריך שלשה מינים לרבי יאשיה זה רק כדי להתחייב משום כלאי הכרם אבל משום כלאי זרעים מתחייב על שני מינים בלבד כגון חטה ושעורה אפילו בלא תערובת ענבים, אלא שאם הוסיף גם חרצן ענבים לוקה שתיים גם משום כלאי זרעים וגם משום כלאי הכרם.

וכתבו עוד שהטעם שצריך שלשה מינים בכלאי הכרם משום ש"לא תזרע כרמך כלאים" משמע שיהא כלאים קודם שיבאו בכרם. אבל בכלאי זרעים דכתיב "שדך לא תזרע כלאים", "שדך" הוא גוף הקרקע, דהיינו שלא יזרע שני

עוד דאף על גב דכתיב "מזוזות ביתך" ואפילו הכי נוהגת בחוץ לארץ, היינו משום דמזוזות חובת הדר הוא וחובת הגוף חשיב, ומאי "ביתך" דרך ביאתך.

44. שהייתי אומר שתנהג בחוץ לארץ מקל וחומר מ"חדש" [עיי' בהערה 31]. אבל כלאי זרעים אין צריך קרא למעט כי לא היינו יכולים ללומדם מקל וחומר שהרי בדיעבד כשזרע כלאי זרעים אינו אסור בהנאה. וממילא דינו ככל מצוה התלויה בארץ שנוהגת רק בארץ. תוס' ד"ה ההוא.

45. הטעם שצריך דוקא במפולת יד משום

אמר ליה רב יוסף: לא קשיא: כאן המשנה האוסרת זריעת כלאיים בחוץ לארץ, מדברת בכלאי הכרם.

כאן, מה שאני זורע, זה בכלאי זרעים, מיני זרעים בלבד, בלא תערובת גרעין של ענב, וזה מותר בחוץ לארץ.

והטעם שכלאי זרעים מותרים אפילו מדרבנן בחוץ לארץ, ואילו כלאי זרעים אסורים הוא:

כלאי הכרם, שאיסורם חמור, דבארץ ישראל אסורים הם אפילו בהנאה, בחוץ לארץ נמי גזרו בהו רבנן.

אבל כלאי זרעים, שאיסורם קל, דבארץ ישראל עצמה לא אסרו בהנאה, (46) בחוץ לארץ נמי לא גזרו בהו רבנן כלל. (47)

הדר אמר רב יוסף: לאו מילתא היא דאמר: אלא אפילו כלאי זרעים אסורים בחוץ לארץ מדרבנן. וראיה לדברי מהא דרב זרע גינתא דבי רב, את הגינה שהיתה לצורך התלמידים שיאכלו מהירק שבה, זרע רב בצורת "משארי משארי", ערוגות ערוגות, כל מין בערוגה נפרדת בפני עצמה.

מאי טעמא מדוע הקפיד רב לזרוע כל מין בערוגה נפרדת, על אף שהיה בחוץ לארץ?

לאו, האם לא משום עירוב עירובי כלאים שלא יהיו כלאים של זרעים.

הרי שגם כלאי זרעים אסור בחוץ לארץ [שהרי רב היה בבבל].

אמר ליה אביו: לא בגלל המנעות מאיסור כלאים עשה רב כן.

כי בשלמא אי אשמעינן, אילו היה רב זורע הכל בערוגה אחת, ושומר על מרחק מסויים בין המינים כדי שלא יינקו זה מזה, כדין הרחקת כלאים [המובא במשנה במסכת כלאים, תחילת פרק ג ומבואר במסכת שבת פד ב], באופן שזרע ארבע שורות של ארבע לט-ב מינים שונים על ארבע רוחות צדדי הערוגה, ואחת, ושורה אחת, של מין חמישי, זרע באמצע הערוגה, שפיר, אז היה מקום ללמוד מכאן שאסור לזרוע כלאים בחוץ לארץ.

אלא הכא, שזרע רב כל מין בערוגה נפרדת, אין ראייה שעשה זאת משום כלאים, אלא יתכן שעשה כך משום נוי, שיהיה כל מין ניכר בפני עצמו בערוגה מיוחדת. ואי נמי, משום טרחא דשמעיה, כדי שהשמש ההולך ללקוט ירק מסוים מהגינה, לא יצטרך לטרוח ולחפש אותו בין שאר המינים, אלא יכיר אותו מיד לפי הערוגה.

כלאים פן תקדש המלאה" שמכאן דורשים "תקדש" — תוקד אש, כלומר שאסור בהנאה, ולא בכלאי זרעים.

וכתב בתוס' ר"י הזקן שכלאי זרעים מותרים גם באכילה ולא נקט הנאה רק אגב הרישא דכלאי הכרם שאסורים אף בהנאה.

47. נמצא דין כלאים עכשו בחוץ לארץ נחלק

מיני זרעים בקרקע. תוס' ד"ה לא.

ובמקום אחר כתבו תוס' ש"לא תזרע כרמך כלאים" משמע שיהיו שני מיני זרעים בכלאים, וחרצן אינו מין זרע, ובהכרח שצריך שני מיני זרעים מלבד חרצן הענבים. חולין [פב א] תוס' ד"ה ולאפוקי.

46. שרק בכלאי הכרם נאמר "לא תזרע כרמך